

SANTS VOTATS CONTRA LA PESTA PER LA CIUTAT DE CERVERA

Ramon Gené Capdevila

En aquest temps de pandèmia, és lògica i natural la pregunta de si Cervera té o va tenir Sants Votats contra les epidèmies del passat, fonamentalment la pesta negra que va assolir Europa al s. XIV i les següents infeccions que recurrentment es venen produint.¹ Certament, en aquell temps, la majoria dels pobles, ciutats i viles feien les seves súpliques a llurs advocacions més preuades, i podríem dir que alguns sants s'hi van especialitzar, en això de protegir la població: Sant Roc, Sant Sebastià i Sant Nicasi, contra la pesta, Sant Quiri de Neuss contra la verola, Sant Antoni Abat, contra les infeccions en general, Sant Edmund contra les epidèmies... També eren invocats, segons la zona, Sant Cristòfol, Sant Gil, Santa Rosalia (*la santa, no la cantant que està*

ara de moda), Santa Catalina de Siena, i, com no podria ser d'altra manera, la Mare de Déu, Auxili dels cristians.

A Cervera, segons la informació de que disposem,² s'acudia primordialment, en temps d'epidèmia i malalties contagioses, a la protecció de Maria Santíssima. Així, al llibre de Crides de l'any 1441 es trobava la Crida de la Professo de "*Nostra Dona Santa Maria*". Amb tot, altres sants foren també successivament invocats, Sant Sebastià, contra la pesta, i Sant Miquel, com a defensor de la Vila i llurs famílies -*pau i pluja, sanitat i bon temps*- (1483 - 1486), l'Àngel Custodi i Sant Cristòfol (1495), Sant Isidori, guardador de pesta i de tot mal (1509 - 1511), Sant Roc (1574 - 1575). La festa de cadascun d'aquests sants es celebrava amb missa, sermó i professó.

¹ Cal entendre, per "*Sant Votar*" o "*vot de poble*", una prometença comunitària, solemne i pública -a voltes configurada com a contracte i formalitzada inclús davant notari- mitjançant el qual els habitants d'un poble determinat, davant d'una situació especialment delicada (*pestes, epidèmies, fams, guerres, sequeres extraordinàries, etc.*), es posaven sota la protecció d'un o més sants, obligant-se a retre-li culte a perpetuïtat.

² Fulla Parroquial de Cervera, 1r Diumenge d'agost de 1927, Any XI, N° 33 (536) i següent. Consultables a Premsa Digitalitzada (<https://xacpremsa.cultura.gencat.cat>). DALMASES Y DE MASOT, Faust de "*Guía histórico - descriptiva de la ciudad de Cervera*", Cervera, 1890. Imprenta de José Antoni Valent. Pàg. 128.

Retaule de Sant Roc de Santa Maria de Cervera. Foto Album Dalmasés Massot.

Com s'anotà en el Llibre dels Consells, en data 2 de juliol de 1723, en acció de gràcies per haver cessat una terrible epidèmia, s'acordà que tots els anys, el primer diumenge de juliol, es realitzés una Festa als quatre sants votats conjuntament: Sant Roc, Sant Sebastià, Sant Cristòfol, i l'Arcàngel Sant Miquel. Sembla però que ja es celebrava en una data propera el "*Diumenge o dia dels vots*",³ en honor als primers tres Sants -*Sant Sebastià, votat amb anterioritat a l'any 1486, Sant Cristòfol, votat el 21 de juny de 1495 i Sant Roc, votat abans del 1575*-, als que s'afegí el 1723, a instàncies del Dr. Bonaventura de Montaner, a Sant Miquel.

Aquests sants votats bé havien de disposar d'una capella pròpia, i l'ocasió es produí quan la confraria cerverina del Sant Àngel Custodi, encarregà a l'escultor de Guissona, Bernat Vilar, pel preu de 350 lliures, la construcció d'un retaule que no va agradar i que fou formalment rebutjat el març de 1731. El plet entre la confraria i l'escultor es va resoldre el maig del 1732 mitjançant acord en el que van entrar en joc els devots de Sant Roc, que van adquirir un altre retaule del mateix escultor, que no tenia destinació, pel preu de 130 lliures (*una part al comptat i una*

altra aplaçada).⁴

En aquest retaule, que s'ubicà a l'antiga capella absidal de Sant Pere i Sant Pau, i que des de llavors es coneixeria com a capella de Sant Roc o "*altar dels Sants*", es situà una espectacular imatge de Sant Roc, amb el gos, flanquejada per l'Arcàngel Sant Miquel a una banda i Sant Sebastià a l'altra. En el cos superior hi havia encara una quarta imatge, la de Sant Cristòfol. Es desconeix si aquestes escultures foren realitzades pel mateix Bernat Vilar o un altre escultor. En tot cas, al desembre de 1732 sembla que l'obra estava enllestida, i el 1738 fou daurat tot el retaule per Feliu Pemau de Cervera.

Desconeixem el motiu pel que la festa en honor als sants votats establerta el juliol de l'any 1723, a celebrar cada any el primer diumenge de juliol, amb ofici, sermó i processó, es traslladà posteriorment al primer diumenge d'agost, però el cert és que, almenys a primers del segle XX

³ Ens consta que així es feia ja des d'almenys l'any 1680, segons figurava en el "*Llibre Vell*" de l'Administració de Sant Cristòfol com recull Mn. Josep Arques en el seu manuscrit inèdit sobre Sant Cristòfol [*Capítol 5, pàgina 5 (sense numerar)*]. Manuscrit dipositat a l'Arxiu i que està en procés de transcripció i edició per a llur publicació l'any vinent si Déu vol.

⁴ LLOBET PORTELLA, Josep M.³ "*Retaules de Cervera segle XVIII*", Palestra Universitària, Núm. 14, 2001. Pàg. 86-87. YEGUAS, Joan "*Escultura cerverina a l'església de Santa Maria entre 1500 i 1750*", Miscel·lània cerverina, Núm. 17, 2004. Pàg. 101-104. La confraria del Sant Àngel Custodi va tenir al seu torn el corresponent retaule, realitzat per Sunyer Raurell, una part del qual es conserva al Museu Comarcal de Cervera, però aquesta ja és una altra història. Vegeu, si s'escau, LLOBET I PORTELLA, Josep M. "*Algunes precisions sobre el retaule gòtic de l'Àngel Custodi de l'església de Santa Maria de Cervera*", Palestra Universitària, 16, 2003. Pàg. 175-193. ALCOY, Rosa "*Retaule de l'Àngel Custodi*", dins "*Cervera. Tresors secrets... La formació d'un museu (catàleg de l'exposició)*", Cervera, Museu Comarcal de Cervera, 2001. Pàg. 53-56; i YEGUAS, Joan (*op. cit.*). Pàg. 112-116.

SANT MAGI LO MIRACULOS DE CATALUNYA, QUE SE VENERA EN LA IGLESIA DE SANT SEBASTIÀ DE LA CIUTAT DE BARCELONA.

Lo Illustrisim y Reverendisim Senyor Don Pere Copons, y de Copons, y Argu-bibe de Tarragona, concedeix 30. dias de Indulgencia à los que resin un Para Nostre, y una Ave Maria debont esta Imatge de Sant Magi; y altres 30. à los que se escriguen en sa Confraria.

Lo Illustrisim y Rev. Sr. Dr. D. Manuel Lopez Aguirre, Bibe de Barcelona, concedeix 40. dias per cada vegada que resin ditas Orazions.

Lo Illustrisim y Reverendisim Sr. Dr. D. Joseph de Mercau Ex General de tot lo Real, y Militar Ordrude Nostra Senyora de la Merce, Excompiçió de Castius, Bibe de Solsona, concedeix 40. dias de Indulgencia als que devotament rezaran las ditas Orazions del Para Nostre, y Ave Maria debont de aquesta Imatge.

Puig miracles cada dia de la Senyor ohanper Vos; ohni al que en Vos conia, Sant Magi molt gloriós.

La Divina Omnipotencia volgué que en esta montanya de la alta Brufagnya feseu agra penitencia; Hont vos honra nit y dia l'ordre de Predador, ohni al que, &c.

No volgué estar ocultada l'hum tant clara en uns covas, predicaven la Ley nova, que Jesh-Christ nos ha dada. Molta gent se convertia deixant sos antics errors, ohni al que, &c.

Imperant Maximian de Christians perseguidor, altre qual eil per Pretor à Tarragona envia:

Foreu qual ovells pla presentada al Llop ferós, ohni al que, &c.

Demantavos el si érea aquell Mago encantador rebelde al Emperador? Christiano so, responguereu; sols un Deu l'anima mia, rosegueu per son Espós, ohni al que, &c.

En la carcer vos meteren ahont greument vos aligren mes los Angels vos obriren, y las cadenas romperen; Y tornaren dreta via à vostra cova gosós, ohni al que, &c.

No robantvos, al instant à vostra cova tornaren, y al torrent vos rosegaren las pedas ensangrentant: Vuy la terra rosas cria

per hont paná vostre Cos, ohni al que, &c.

Als que us feyan tant grá mal venthos morir de set, tragueren com à perfot una font medicinal; Que de tota malaltia cura als que esperan en Vos, ohni al que, &c.

Tornaten dalt à la cova, y altra volta us arrastren, ins así hont vos degollaren; per Vos no feu ditas poca: Christians (obra molt pia) enterraren vostre Cos, ohni al que, &c.

Lo que pigats tot lo Mon que als que jaren intentar, de veurer lo vostre Cos la vista los van llevar: Pero luego als la tornareu, reclamantvos y piados,

ohni al que, &c.

Las donas quant van de part invocantvos de bon cor, las serviu de bahuat mitigantos lo dolor:

Los esterils feu prenyadas hi's donat lo fruyt dirós, ohni al que, &c.

De pigota, y de la rosa feu singular Advocaç, pig als qui us ha reclamat ab voluntat fervorosa:

Los curáu, y ab alegria visitan lo vostre Cos, ohni al que, &c.

Tots aquells q son trencats hi's reclaman de bon cor, promptament restan curats; ho alcançau del Senyor; Curau de llurs malalties, febres, quartanas, doiors, ohni al que, &c.

TORNADA.
Gosau aya victorós de Jesh Fill de Maria, ohni al que en Vos conia, Sant Magi molt gloriós.

Y Ora pro nobis Beate Magi.

O REMUS.
P Reata, quatenus Omnipotens Deus, ut intercedente Beato Magino Martyre tuo, & à cunctis advenitibus liberemur in corpore, & à pravis cogitationibus mundanarum in mente. Pte. Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit, &c.

Barcelona: y en la Estampa de Carlos Gibert y Tutó, Estamper y Llibreter.

Sant Magi lo miraculos de Catalunya, que se venera en la iglesia de Sant Sebastià de la ciutat de Barcelona. Barcelona : en la Estampa de Carlos Gibert y Tutó, [ca. 1780]. Descripción: [1] f. : il., xilografía; 44 cm. Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

es celebrava en aquesta data. En tot cas, segurament fruit de l'avanç de la medicina i la disminució de la mortalitat i de les epidèmies -amb l'excepció puntual de la coneguda com a "grip espanyola" el 1919- la festa anà perdent volada i llanguint fins a esvaïr-se.

El 1914, a la revista "Nuevo Ambiente" se'n feien ressò amb aquestes paraules "El domingo último se celebró la tradicional fiesta dels Sants Votats con procesión y solemne oficio. El orador encargado de la oración sagrada se lamentó de que una fiesta popular, haya quedado aducida a la más ínfima expresión de su voto."⁵

El 1927, en la Fulla Parroquial,⁶ es donava compte de la recuperació de la festa per part de la Corporació Municipal: "Per això mereix nostre aplaudiment la mostra de gratitud que dona l'Excma. Corporació Municipal de la Ciutat, restablint la festa dels Sants Protectors, desgraciadament suprimida u oblidada als últims anys." No tenim constància però que l'intent tingués continuïtat en els anys immediats següents, i els esdeveniments polítics que es van produir en poc temps -la prohibició de manifestacions religioses públiques i la crema de l'esmentat retaule de Sant Roc el 1936- la van fer caure en l'oblit definitiu. Avui en dia, l'Excma. Corporació Municipal té altres prioritats. Són altres temps.

I com lliga tot això amb Sant Magí? Doncs si ens fixem, amb almenys tres

Pilar de Sant Roc. Fotografia de Montse Sarrate.

dels quatre sants votats podem trobar-hi alguna bonica relació. Sant Cristòfol té també la seva pròpia capella a la ciutat, és l'altre barri i festa popular de Cervera que, com Sant Magí, s'ha mantingut al llarg dels segles.

Sant Sebastià no té capella ni festa pròpia a Cervera, però al nucli de Malgrat, que pertany a la mateixa Unitat Parroquial i que fet i fet, està a tocar, mantenen i celebren anualment la festa a aquest sant protector amb notable aflluència de cerverins. Anant una mica més lluny, fou precisament en el convent i església de Sant Sebastià de Barcelona, construïda entre els anys 1507 i 1509 com a exvot per una epidèmia de pesta, on segons esmenten les cròniques, l'any 1687 s'acordà de fer-hi la capella dedicada a l'anacoreta

⁵ Nuevo Ambiente, 26/7/1914. Pàg. 11.

⁶ Fulla Parroquial de Cervera, 2n Diumenge d'agost de 1927, Any XI, N° 34.

de la Brufaganya.⁷

I respecte a Sant Roc, en farem només tres breus observacions:

Primera, que prop de Malgrat, en una cruïlla amb el camí de Castellnou, s'hi troba també un pilar o columna cilíndrica, amb pedestal doble i capitell, amb una capelleta amb la imatge del sant, i coronada amb una creu de ferro, construïda l'any 1916. No sé perquè, em recorda a una altra capelleta que trobem just sortint de Cervera, i que just enguany n'havíem d'haver celebrat el 20è aniversari de llur reconstrucció.

Segona, que la festa més popular i més antiga de Barcelona (*amb permís del Corpus*), és la festa de Sant Roc. Alguna cosa així com, salvant totes les distàncies, la nostra festa de Sant Magí, però a la capital catalana.

I tercera, per si tot això fos poc, hom pot trobar, precisament a la capella de Sant Magí de Cervera, en l'última fornícula del costat de l'epístola -entrant, a mà dreta, la més propera a l'altar-, una petita imatge de Sant Roc, encara que sense el gos, que

Imatge de Sant Roc de la Capella de Sant Magí.
Fotografia de Josep Mas.

suposem degué perdre fa molts anys. La seva festa s'escau el 16 d'agost, i queda per tant eclipsada pel Triduum a Sant Magí, i a aquesta imatge hi solem parar certament poca atenció. Potser a Sant Roc no li importa, però ens ha semblat que enguany estava bé de recordar-ho, doncs, en definitiva, és de les poques imatges que acompanya a la titular de Sant Magí durant el "confinament" que compleix escrupolosament de festa a festa, cada any, sense queixar-se.

⁷"A 26 de Novembre de 1686, en Consell de Cent se tracta de fer la Capella de St. Magí en l'església de St. Sebastià, i a 13 d'agost de 1687, en Consell se tracta lo mateix". Rúbriques de Bruniquer, editades en cinc volums per l'Ajuntament de Barcelona entre 1912 i 1916, per iniciativa dels regidors Francesc Carreras Candi (*que, dit sigui de passada, té una obra sobre la guerra civil catalana a Cervera*) i Bartomeu Gungalons i Bou. Consultables en línia a <https://ajuntament.barcelona.cat/rubriques/bruniquer/#/>

Mare de Déu del Coll de les Sabines, Sant Roc, Sant Sebastià, Sant Cristòfol, Sant Miquel i, com no, Sant Magí, intercediu per nosaltres. Potser no us fem Vot de poble com antany s'acostumava, però

segur que molts cerverins s'han adreçat a algun de vosaltres, o dels vostres companys, durant aquests últims mesos per demanar-vos protecció. (*Santa Bàrbara? doncs trona*).